

ה רב איתן זון בר

נאמנות אם על פסול חללות של בנה

■ הקדמה ■ חזקת כהונת בזמן הזה ■
אמו של כהן שהסicha לפי תומה שנבעלה
לגיי ■ רוב נשות הכהנים שאינם שומרים
תורה ומצוות בחזקת בעולות ברוקוטן:
נאמנות אישת ביוחסין לכיהונה ■ נאמנות
אב על ייחוס בנו ■ אינטרסים זרים
הפוגעים בנאמנות האם ■ "אין אדם משים
עצמו רשות" ■ בירור וחקירה בעניינים
שהצנעה יפה להם ■ "משפחה שנטמעה
נטמעה" ■ סיכום

הקדמה

כהן אסור בגרושה. הדבר מפורש בתורה (ויקרא כא, ז), וכן נפסק ב"שולחן ערוך" (ابן העזר, סימן ו, סעיף א).

בספרות פסקי הדין מצאנו שאלה החוזרת ועולה בדבר כהן הרוצה לשאת גרוישה או גירוש, ומקש להתיירה לו על סמך הودאת אמו שהוא פסולת לכיהונה ומילא הוא נחشب חיל המותר בפסולת לכיהונה. דוגמה אחת מצאנו בפסק דין של בית הדין בירושלים לבירור יהדותו, ובו פנה עולה מן העיר ברנווביץ' בבקשת בית הדין שיכיר ביהדותו, והוסיף לטעון שהוא משפחת כהנים. לאחר זמן ביקש להינsha לגירות המעוברת לו

¹ תיק 17900-נד, פסקי דין ירושלים ג (התשנ"ה), עמ' רצט-شد, בМОותב הדיינים: הרב אליהוABA שאל, הרב אברהם דב לויין והרב אליהו שלזינגר.

וטען שהיא מותרת לו מפני שהוא חללUPI עדותו של קרכבו שאינו שומר תורה ומצוות
ואינו נאמן, וכן אמרו סחה לו שנאסרה לכהונה.

השאלות לדין במקורה זה הן:

א. האם מי שנаг בכהונה בנשיאות כפים ובعلיה ל תורה ובאיסורי כהונה של טומאה
למתיים, יכול להגיד את עצמו לא עדים כחלל ולהינsha לפסולה לכהונה?

ב. מה דין של ילד שנולד מאיישה הפסולה לכהונה ומהב שהחזק עמדו ככהן?

ג. האם אשת כהן שמספרת שנטחלה לכהונה לפני נישואיה לכohen נאמנת?

בית הדין לא התיר לכohen לשאת גירות מכיוון שעדות אמו הייתה מפוקפקת והיא לא
היתה בטוחה בדבריה, אולם מה יהיה הדין אם האם כן תהיה בטוחה בדבריה?

בשות' תשיבות והנוגות (חלק ד, סימן רפה) מצדד קיבל את דבריה של האם, ובסוף
התשובה כתב שיש נאמנות לאם לפסול את עצמה ואת בנה לכהונה, שהרי הכלל הנכון
בידינו שאין אדם נאמן לשים עצמו רשע הוא דוקא בזיד, אבל כאן, שנעשה בשגגה,
הנאמנות שרירה וקיימת. וזה לשונו:

אכן יש לכך להיתר דיש לביר אויל אמרו של הכהן זונתה עם עכו"ם, דברוף זה
הבן אינו כהן, ושוב אין כאן איסור, וד"ז מצוי מад, ויש לבדוק ולברר הדברים
היטיב, דמייר הכא בבעל תשובה הוא ואביו דמעולם לא החזיקו עצם ככהנים,
וליל"ע אם האמא נאמנת לומר דעתה לעכו"ם ועי"ז להזכיר את בנה דהו
חלל, דהא אין אדם משים עצמו רשע, ואף דפלגין דיבורא מ"מ היינו דוקא
היכא דהוי זה נגד חזקת כשרות, אבל כאן דהיו עוברי עבירה יש לדון דליך
חזקת כשרות, ואולי אם האמא נאמנת על עצמה כשהיא חזקה שהיא זונה ופסולה
לכהונה כחללה, נאמנת גם כלפי בנה, דבاهי גונא לא שייך זה אין אדם משים
עצמו רשע שטוענת אנוסה הייתה אז כתינוק שנשבה.

ואם כך, הויאל וחוזן נפרץ הוא שכוחן חוץ להינsha לגרושה והוא רוצה שנישואיהם יהיו
כדת משה וישראל, יש צדדים להתרה לו בהסתמך על סנייפס נוספים שאפרט להלן.

חזקת כהונה בזמן הזה

על גדר חזקת כוהנים בזמן הזה כתב הרמ"א (אורח חיים, סימן תנז, סעיף ב): "יש
אומרים שאין מأكلין חלה בזמן הזה לשום כהן (מהרי"ז)". וביאר ה"מגן אברהם" (שם,
ס"ק ט), שטעם מהרי"ז נובע מכך "שאין מחייבין אותו לכהן ודאי דדילמא נתחללה אחת

נאמנות אם על פסול חללות של בנה

מאמתו וכ"פ רשל' ומהרי"ל. ואם כך חשו בדורותיהם, מה נאמר בדור יתום זה, שבו טהרת הבית התערערה למגרי, ואין נראה בעניין חלק ניכר מהעם שום פגם בבעילת איסור, והמן העם אין מודיע לפסול הנשים לכהונה שנבעלו לפסול להן ונעשה בכך בגדר זונה לכהונה, וכפי שפסק ה"שולחן ערוך" (ابן העוזר, סימן ו', סעיף ח):
הנבעלת לאחד מאיסורי לאוין השווין בכל ואינה מיוחדת בכהנים או מאיסורי עשה, וא"צ לומר למי שהוא אסורה לו משום ערוה, או לגוי ועובד, הוואיל והוא אסורה לנשא לו הרי זו זונה.

אולם הגרא נותר ב"ציריך עיון" על ה"מגן אברהם" הנ"ל וכתב שם (ד"ה שאין):
עיין מג"א וצ"ע דהא בתרומה דרבנן סמכין אחזקה וכמ"ש בפ"ב דכתובות הרי אתם בחזקתכם.

עם זאת, יש שמוועה על הגרא שהוא בכור וכל ימי פדה את עצמו וחשש לייחוס הכהנים, ודברים דומים כתוב גם קרוב משפחתו, הייעב"ץ, שיש לפדות את הבכור בכל כohan שיזדמן לנו כדי להביאו למצב שאין בו כל ספק, וכפי שכתב ה"פתח תשבה" (יורה דעה, סימן שע, ס"ק יב):

עיין בשאלת יעב"ץ ח"א ס' קנ"ה שכח דהאידנא אישתני דיןיא, דמה שאמרו שלא יהא הכהן רגיל בכך הני מיili בכהנים מיוחסים דיזהו, אבל בכהני חזקה בעלמא כי האידנא אף על גב דלחומרא אולין בהו לכל מיili ופרקין בכורים על ידיו משום דלא אפשר באחרני, מיהא להקל לא, דהינו להוציא ממון האב מספק, וכמעט שייל דמידנא הם צרייכים להחזיר ולפחות כל כהן יחש לעצמו לפרוש מספק גזל שהוא אינו כהן... גם נראה שלצאת ידי כל ספק האפשר יש ג"כ על האב לפדות בכורו מכל הנים שיוכל למצואו דלמא מתרמי ליה כהן מיוחס ודאי... (ובתשובות חתום ספר ס"ס רצ"א כ' בקיצור בדברי תשובה שאלת יעב"ץ בזה אין נראים לו).

وعיין בספרו של הרב משה שטרנבוּך, "הלכות הגרא ומנהגו" (התשנ"ח, עמ' קצג):

בעליות אליו הטע שפדה עצמו שוב כשהגדיל ובברכה מפני ספק יהוסי כהונה בזה"ז ופדה עצמו מכמה כהנים מספק ולדבריו פדה עצמו בסוף אצל משפחת רפפורט שיש להם יהוס דור אחר דור עד עוזרא הכהן... ובתשובה הגאנטס סוף סוכה שבימי רבינו האי גאון סייבבו שלוש מאות כהנים את הר הזיתים בחו"מ סוכות ובא אליו הנביה וגילה שرك אחד מהם שעמד מצד הוא כהן.

ועיין ב"באר היטב" (ابן העוז, סימן ו, ס"ק ב) וב"פתחי תשובה" (יורה דעה, סימן שכב, ס"ק ג), המביאים כמה אחרים החולקים בעניין ייחוסם של כוהנים בזמן זהה. המהרשב"מ (שו"ת, ابن העוז, סימן רלה) הסתמך על דבריו הריב"ש וכותב שיש להתייחס בזמן זהה לכהני זמננו כספק כוהנים מכיוון שאין להם ראייה כתובה על ייחוסם ("כתב ייחוס"), והעלאתם לתורה היא מכוח מנוג בלבך. וכן מצאנו בשו"ת שבות יעקב (חלק ג, סימן קכ), שכותב שככל כהני זמננו הם כוהנים מספק ומותרים בשבואה דרבנן כיון שאין להם כתב ייחוס לכהונה.

ובשו"ת מהרי"ט (חלק א, סימן פה) צידד שכוהני זמננו מיוחסים בודאות, מפני שהזקה מתירה איסורי תורה וסמכים עליה בכל מקום. וכן כתב בתשובה נוספת (שם, סימן קמט):

ואותם זוחחי הלב הטעים עצם בדבר הלכה וינאמו נאם שהכהנים שזמנינו אין להם חזקה, והביאו ממה שכותב הריב"ש ז"ל סימן צ"ד, וחילילה לרבי ז"ל שבאה להפיקיע חזקת כהונתם במה שהזיקום עד עתה בכהנים, דהא אפילו במשפחות שבישראל מהני בהו חזקה, דהא אייפסקא הלכתא בעשרה יהודין דכל המשפחות בחזקת חברות עומדות וסתמן כפירושן, וכל שכן כהנים שנוגאים מנהג כהונה דמדמזהקין להו בסתמן בכהנים. וצידד בעדו בשו"ת חותם השני (סימן יז).

והואיל וחזקת הכהונה בזמן זהה מסופקת, קל יותר להפיקיע את הכהנים בימינו מכהונתם, וככל דיני התורה שבספק ספקא ניתן להקל, וכפי המבוואר בש"ס ובפוסקים בדיני ספק ספקא.¹

אמו של כהן שהסicha לפי תומה שנבעלה לגוי

כאמור, אישة שנבעלה לפסול לה נחשבת זונה לכהונה (שולחן ערוך, אבן העוז, סימן ו, סעיף ח). אם מבקרים עמה בעדינות המתבקשת והיא מסיצה לפי תומה שהיא לה חבר גוי או חיל או שאר פסולים, בין מחייב עשה או חייב לאוין או קרת או מיתת בית דין, לאחר שאין היא מודעת למשמעות ההלכתית של דבריה היא נאמנת. בכך העמידה עצמה כזונה לכהונה, וממילא בניה נחשבים חללים, וכਮבוואר בארכיות שם (סעיפים

¹ שולחן ערוך, יורה דעה, סימן קי; ועיין בكونטרס הש"ך שם, שהביא יותר משלשים כלליים בדינים אלו.

namnot am ul pesul halilot shel bina

ח-ט). עוד עולה משם שם נאנסה כשהייתה נשואה דינה כזונה, ובניה שנולדו לה לאחר מכן הם חיללים.

ואף אם נתען שיש מקום להסתפק במהימנות דבריה, כגון שאינה מסיפה לפיה תומה כי כבר סיירו לה שיש תועלת בטיעון זה, או שאינה מקפדת לבדוק בכל פרט בדבריה, בודאי יועילו דבריה להצטרף לספקות נוספים כסניף להקל.

רוב נשות הכהנים שאינן שומרות תורה ומצוות בחזקת בעולות ברוקוטן

בחלק מן המשפחות שאינן שומרות תורה ומצוות חזקתו בעולה, כי רבות מהן היו חי אישות ללא חופה וקידושין כדת ונעשה הדבר ענייהן כהפרק, וכמעט כולם מתגוררות יחד עם חבריהן ומתיחדות עמהם והרי "אש בנורות ואינה מהבהבת?", ואם כך, בדורנו אין נשות הכהנים בגדר בתולות בשעת הנישואין. ואף על גב שקיים בכך כל דריש מרובה פריש", ורוב הבועלם בארץ ישראל כשרים הם, אפילו וכי – אם האישה הלכה אל הבועל והתגוררה עמו, מספיק שהיא פסול אחד בכל העיר כדי שתיקיים דין קבוע וכמזהה על מחזה דמי. וידוע שמעלה עשו ביוחסין להחמיר עליהם בתרי רובי כדי להכשרם (כתובות טו ע"א; משנה תורה, איסורי ביאה, פרק יח, הלכה ג).

יתרה מכך, הרמב"ם (שם, פרק יח, הלכה טו) סובר שכל שנבעלה בעיר יש לבועל דין קבוע, לא שנא אם בא הבועל אליה או אם היא בא אליו. ואם האישה אינה טעונה טענתה ברי שנבעלה לכשר לה, אף כדיעבד עליה להתגרש אם נישאה, ובניה נחשבים ודאי חיללים. ה"טור" (בן העוזר, סימן ו) חולק על הרמב"ם וסובר שגם כשה הבעילה בעיר יש דין קבוע ופריש, ונראה שמחולקתם נובעת מהבדל בפירוש המושג "קבוע" – האם דין קבוע מתייחס רק למיקום ספציפי ומדויק או גם למיקום רחוב הכלול את כל העיר. זה לשון ה"שולחן ערוך" (שם, סעיף יח):

ראוה שנבעלה או שנתעברה בעיר, אפילו לא היה שוכן שם אלא גוי אחד או חלל אחד ועבד וכיוצא בהם, הרי זו לא תנשא לכתלה לכלה, כלל קבוע כמזהה על מהזה הוא. ואם נשאת, לא תצא הויאל והיא אומרת: לכשר נבעלת. הייתה אלמת או חרש, או שאמרה: אני יודעת למי נבעלת, או שהיתה קטנה שאינה מכרת בין כשר לפסול, הרי זו ספק זונה ואם נשאת לכלה, תצא,আ"כ היו שם שני רובים המזויים כשרים. ויש מי שאומר שאפילו נתעברה בעיר, אם החלך הבועל אליה

תנשא לכתלה, כיון דaicא רוב העיר ורוב סיעות כשרים, אא"כ הלכה היא אליו.
וסתמא נמי, שאין ידוע מי הלך למי, תנשא לכתלה.

על פי כלל הפסיקה המקובלם ב"שולחן ערוך", הכרעתו היא כדעת הרמב"ם שהובאה
בלשון "סתם", לעומת ה"טור", שדעתו הובאה כ"יש אומרים". והרמב"ם עצמו סובר
שכאשר אין טענת ברי של האישה לכשרות הבועל, כגון שהאישה אילמת או קטנה
או שוטה, זהו ספק אדרוייתא אם נפסלה לכהונה ומהמירם לומר שנבעלה לפסול
לה. ואף על פי שבענינוamo של הכהן אינה בגדר חרש, שוטה וקטן, ולכן כשתוענת
ברי עליינו לכואורה להתייחס לבנה ככהן גמור, הרי הרמב"ם דקדק לומר שקטנה אינה
מסוגלת להבחין מי כשרomi פסול, ומכאן שכל מי שאינה מכירה בייחסין ובגדרי חילוק
ומזרות, אף באיסור גוי, היא בבחינת קטנה שאינה יכולה לטען טענת ברי. لكن, באופן
קטגוריא יש להתייחס לכל בן כהן משפחות שאין שומרות תורה ומצוות כאלו חילול.

נאמנות אישת בייחסין לכוהנה

בסוגיה בכתובות (יג ע"א-טו ע"א) נדונו שלושה דיןנים בנאמנות בייחסין לכוהנה,
והמפרשים דנו ביחס ביניהם.

הדין הראשון הוא במשנה (כתובות א, ח-ט):

ראה מדברת עם אחד בשוק, אמרו לה: מה טיבו של זה? איש פלוני וכחן הוא
- רבנן גמליאל ורבנן אליעזר אומרים: נאמנת. ר' יהושע אומר: לא מפיה אנו חיין
אלא הרי זו בחזקת בעולה לנ廷ן ולמזרע עד שתביא ראייה לדבריה.

היתה מעוברת, ואמרו לה: מה טיבו של עובר זה? איש פלוני וכחן הוא - רבנן
גמליאל ורבנן אליעזר אומרים: נאמנת. רבנן יהושע אומר: לא מפיה אנו חיין אלא
הרוי זו בחזקת מעוברת לנ廷ן ולמזרע עד שתביא ראייה לדבריה.

ונפסקה בגמרה (כתובות יד ע"א) ההלכה כרבנן גמליאל.

הדין השני הוא בגמרה (שם יד ע"א):

אמר ליה שמואל לרבי יהודה: שיננא הלהקה כר"ג, ואת לא תעביד עובדא עד
dainca רוב כשרין עצלה, והכא רוב פסולין עצלה. וליטעמי, תקשי לך היה
 גופא, הלהקה ואת לא תעביד עובדא? אלא מי איתך לך למימר? הא לכתלה הא
דייעבד.

והדין השלישי במשנה (כתובות א, י):

נאמנות אם על פסול חללות של בנה

אמר ר' יוסי: מעשה בתינוקת שירדה למלאות מים מן העין ונאנסה. אמר ר' יוחנן בן נורי: אם רוב אנשי העיר משיאן לכוהנה, הרוי זו תנשא לכוהנה.

ובגמרא (כתובות טו ע"א) נאמר על דבריו המשנה כך:

הולכין אחר רוב העיר, והוא דאיقا רוב סיעה בהדלה, ואין הולכין אחר רוב העיר גרידתא ולא אחר רוב סיעה גרידתא. מ"ט? גורה רוב סיעה אטו רוב העיר. ורוב העיר נמי, אי דקא אזלי אינחו לגבה, כל דפריש מרובה פריש. לא צריכא דקא אזלה איהי לגבייהו, דהוה ליה קבוע, וא"ר זירא: כל קבוע כמחצה על מחזה דמי. וכי בעין תרי רובי? והתניא: תשע חניות, قولן מוכרותبشر שחוטה... מעלה עשו ביוחסין.

מן הדין הראשון עולה שהאישה נאמנת בטענת ברוי גרידא, מן הדין השני עולה שהיא נזקקת לרובי אחד של כשרים כדי להתרה, וממן הדין השלישי עולה שהיא נזקקת לתרי רובים כדי להכשרה. הראשונים ישבו את היחס בין שלוש הדינים בשלוש דרכים:

א. הרמב"ם²: העיקר קר' יוחנן בן נורי, וכדי להשיא צריך לכתהילה גם טענת ברוי שללה שנבעלה לכשר וגם תרי רובי (הינו תלתא לטיבותא), אבל כשאין טענת ברוי ואין תרי רובי אף בדיעבד יצא ובניה נחשבים חלים.

ב. הרא"ש³ סבור לכתהילה יכול להינשא לכוהנה על ידי טענת ברוי לרובי אחד בדברי שמואל הנ"ל, או אם אינה טעונה ברוי אך יש תרי רובי (הינו תרתי לטיבותא).

ג. שיטת בעל המאור⁴ ושיטת רש"י⁵: שלא הובאו להלכה, גורסאות שאף ללא טענת ברוי, לרובי אחד מתיירה להינשא לכתהילה לכוהנה (הינו חדא לטיבותא).

וה"שולחן ערוך" (ابן העוזר, סימן ו, סעיף יז) פסק:

פנוייה שראויה שנבעלה לאחד, והלך לו הבועל ואמרו לה: מי הוא זה שבא עליו, ואמרה: אדם כשר, הרוי זו נאמנת. ולא עוד אלא אפילו רואה מעוברת, ואמרו לה: ממי את מעוברת, ואמרה: מאדם כשר, הרוי זו נאמנת ותוהיה (הייא ובתה) (טור) מותרת לכלהן. בימה דברים אמורים, כשהיא המקום שנבעלה בו פרשת דרכיהם, או בקרנות شبשות שהכל עוברים שם, והוא לרובי העוברים שם כשרים, לרובי העיר

2 משנה תורה, איסורי ביאה, פרק י, הלכה יג; וכן הובא בשולחן ערוך, אבן העוזר, סימן ו, סעיף יז, בדעה ראשונה ב"סתם".

3 ר"א"ש, כתובות, פרק א, סימן ל: הובא בשולחן ערוך, שם, בשם יש אומרים.

4 בעל המאור, כתובות ה ע"א-ע"ב בדף הר"ף, ד"ה ומה שפסק.

5 רש"י, כתובות יד ע"ב, ד"ה א"ל הכי.

שפירשו אלו העוברים ממנה כשרים, שחכמים עשו מעלה ביוחסין והצרכו שני רובות. אבל אם היו רוב העוברים פוסלים אותה, כגון עכו"ם או מזירים וכיוצא בהם, אע"פ שרוב המקום שבאו ממנה כשרים, או שהיו רוב אנשי המקום פסולים, אע"פ שרוב העוברים כשרים, חוששין לה ונאמר: למי שפוסל אותה נבעלה, ולא תנשא לכחן לכתוללה, ואם נשאת לא תצא. ויש אומרים דברומת: לכשר נבעלתי, בחד רובה לכתוללה מכシリין, ובדייעבד, אפילו ברוב פסולים.

מדברי ה"שולחן ערוך" נראה שהכריע כדעת הרמב"ם לפי הכלל ש"סתם ויש אומרים הלכה ססתם", ולכן מי שאינה טוענת ברי כי אינה יכולה לברר או כי היא אינה מודעת לכשרות הבועל, בחוץ לארץ ודאי פסולה שהרי רובה דרובה גויים, וגם בארץ ישראל, שיש בה רוב אחד, אין זה מספיק להכשרה, ועל כן במצב זה אף אם נשאת לכחן – תצא. המדיניות ההלכתית המתבוקשת היא אפוא, שאין להקפיד על איסורי כהונה בכהנים ממשפחות שאינן שומרות מסורת וחותמת שהם חיללים, שהרי חזקה שאימותיהם היו בעולות לפני נישואיהם, ואם אין לאם טענה ברורה שנבעללה לכשרים בלבד, וגם אין תרי רובי של כשרים באותו מקום, ממילא זה ספק אדויריאת של איסור זנות וילדייה ספק חיללים, וכשמצרפים את הספק של חזקת הכהנים היום – זהו ספק ספק: ספק כohan ספק לא כohan, ואם נמצא לומר כohan, שהוא חילל הוא. ואם טוענת האם בכורי שנבעללה לגווי או לפוסול אחר, הרי שבודאי יש לאפשר לכohan זה לשאת גירושה, שם לא כך אתה מרוחיקו בזרוע. ואם נצרכו לך את הדין שאיסור גירושה הוא רק בזמן חי אישות אך לא חל על הנישאים עצם ומילא הם חיים ייחד, והרב המקדש אינו עובר על איסור, הרי זה סניף נוסף להקל.

אלא שעל אף כל האמור עד כה, נראה שיש לדוחות נישה זו מן הסיבות שיפורטו להלן.

נאמנות אב על ייחוס בנו

כך מובא בברייתא (קידושין עה ע"ב):

תניא: "יכיר" – יכירנו לאחרים. מכאן אמר רבי יהודה: נאמן אדם לומר זה בני בכור. וכשם שנאמין אדם לומר זה בני בכור, כך נאמן אדם לומר זה בן גירושה וזה בן חלוצה.

ועל פי ברייתא זו פסק ב"שולחן ערוך" (ابן העוזר, סימן ד, סעיף כת):

אשת איש שאומרת על העובר שאינו מבعلا, אינה נאמנת לפוסלו... אבל האב שאומר על העובר שאינו ממן, או על אחד מבניו שאינו בנו, נאמן לפוסלו והוא

namnotot am ul pesul halilot shel bina

ממזור ודאי. ואם יש בנים לבן, איןנו נאמן אף על הבן. ואם היא אומרת: מעובדים כוכבים או מעובד נתעברתי, הولد כשר שאינו הבעול יכול להכחישה בזה.

הגה: והא דאב נאמן על בנו היינו דוקא שלא היה לו חזקת כשרות על פי האב, אבל הויליה חזקת כשרות על פי האב שוב האב אינו נאמן עליו רק בסהדי (ר"י בשם הרמ"ה).

הרי הדין ברור כשלמה, שאין נאמנות האם מועילה להגדיר את ייחוסו של בנה, שכן רק לאב נתנה התורה נאמנות ולאם לא נתנה נאמנות כלל. אמנם אם הבעול מאמין לה, הוא יכול לפסול את בנו על פי דבריה, אך לא נראה סביר שישמור על דבריה שהרי היו בחדרי חדרים. ואף אם מאמין לה, אם נהג בבנו ככהן, שהעללה את בנו לתורה, בבר מצווה למשל, או שנשא אייפעם כפיים עמו, הרי שבנו מוחזק ככהן ואז גם לאב אין נאמנות.

כיווץ זה כתוב ה"שולחן ערוך" (שם, סימן ו, סעיף יג):

אשר כהן שאמרה לבعلלה:ナンשתי, ע"פ שהיה מותרת לבעללה כמו שנתבאר,
הרי היא אסורה לכל כהן שבבולים אחר שימוש בעלה, שהרי הודית שהיתה זונה,
שאסורה עצמה ונעשית כחתייה דאיסורה.

נאמנות האישה לפסול את עצמה היא מדין "שווי אנטישיה חתיכה דאיסורה", אך היא אינה נאמנת מעבר לכך, וכפי שכותב ה"בית שמואל" (שם, ס'ק כז):

נראה אם נשאת לכחן בניה כשירים דאיינה נאמנת לפסול בניה, דוקא לאב נתן התורה נאמנות ולא האם, ואם האב אומר דמאמין לדבריה יכול לעשות לבניו חללים כמו שנאמין לומר בן גירושה היא. מיהו כשלא מצוי לה בתולים והוא אומרת משארסתניナンשתי, יש לומר אם נשאת לכחן בניה ספק חללים מהר דאיתא ריעוטא בפנינו.

יש להוסיף שנאמנות האב מדין "יכיר" היא ורק על בנו, אבל אם לבנו נולדו ילדים אין הוא נאמן גם על בנו כיון שיש לדבריו השילכה על נכדיו, ואין לו כל נאמנות לפסול אותם, כפי שפסק ה"שולחן ערוך" (ابן העזר, סימן ד, סעיף ל): "וזא דאב נאמן על בנים אינו נאמן לפסול את עצמו", וכן: "אם יש בנים לבן אינו נאמן אף על הבן" (שם, סעיף כת).

יצא מכך, שם יש למשפחה כוהנים זו נכדים, אין האב והאם נאמנים כלל לעשות את בנים חלל, וכל שכן כשהוא מוחזק ככהן, כמו שפסק הרמ"א: "זהא דאב נאמן על בנו היינו דוקא שלא היה לו חזקת כשרות על פי האב" (שם). משמע שבפעם אחת שעלה האב עם בנו לשאת כפיים או שעלה בנו לתורה ככהן בפניו או שהינך אותו שלא יכנס לבית הקברות, הפקיע האב את נאמנותו לפסולו בכך שהעניק לו חזקת כשרות.

אינטרסים זרים הפוגעים בנאמנות האם

במשנה נדרים (יא, יב) למדנו שבראשונה אשת כהן שהייתה אומerta "טמאה אני לך" יוצאת ונוטלת כתובתה, אבל אחר כך תיקנו שלא תהא נאמנת שמא עיניה נתנה באחר. וכך פסק ה"שולחן ערוך" (ابן העוז, סימן ו, סעיף יב):

ашת כהן שאומרת לבعلה:ナンסתו או שגנתי ובא עלי אחר, או שבא עד אחד והuid לו עליה שזונתה, בין באונס בין ברצון, אינה אסורה עליו, שמא עיניה נתנה באחר. ואם היא נאמנת לו או העד נאמן לו, וסמך דעתו לדבריהם, ה"ז יוציא כדי לצאת ידי ספק.

ואף על פי שבנדון שלנו אין האישה טוענת מפני שנתנה עיניה באחר אלא כדי להגדיר את מעמדו של בנה, הרי ראיינו שהז' לחשו לטענות מעין אלו מוחש לאינטרסים זרים, ובענין זה יש בהחלט חשש שטענות שקר כדי להנעים לבנה ולהקל עליו לשעת את האסורה לו. אלא שהיא אינה יודעת שבדבירה אלו הטילה כתר על זרע זרעה לנשלו מזכות הכהונה, ושבבעור נזיד עדשים מכרה את הבכורה.

הרמ"א הגדיל לפסק באשר לחוסר נאמנות האישה, ופסק שאף לבעל לא תהא נאמנות (ابן העוז, סימן קעה, סעיף ט):

ו"א דבזמן הזה שיש חרם ר"ג שלא לגרש אשה בעל כרכה, איןנו נאמן לומר שמאmina או שמאמין לדברי העד (הגחות מיימוני פ"כ ומהרי"ק שורש ק"י בשם יש אומרים), דחייבין שמא עיניו נתן באחרת, ואומר שמאmina אף על פי שאינו מאמין. ומندין אותו על שאומר שמאmina וגרם לבטל חרם ר"ג. והוא הדין בכל מקום שלא יוכל לגרש ללא דעת האשה. ו"א דכוfin אותו ומשמש עמה (מרדי פרק האמור), ע"פ שאומר שמאמין לדברי העד, לאחר שהאשה אינה מודה, או אפילו אמרה בעצמה: טמאה אני לך, וחזרה נתנה אמתלא לדבריה הראשונים. כן נראה לי על פי סברוא זו. אבל יש חולקים וסבירא להו דאף בזמן הזה, נאמן (שם ב מהרי"ק, וכן משמע מהרמב"ם פ"כ"ד). ואם היה לו קטט עמה, איןנו נאמן לומר שמאמין לדברי העד, דוידי מוחמת שנאה אומר כן (שם ב מהרי"ק).

נמצינו למדים כי נאמנות האישה מוטלת בספק לא רק מצד דין "יכיר" כלפי בנה אלא גם מצד נאמנותה לבעל, מכיוון שהז' לחשו לאינטרסים זרים. ובנדון כאן, שבו יש כמובן גם השלכה לבעל, נותרת עמדת הז' שאל לו להאמין לה. ואף על פי שאין כוונתה כלל לפרק את נישואיה אלא רק تحت לבנה הזדמנויות לנישואין, בכלל אופן כל שיש חssh שקר – ולא דוקא בשל החשש שהוא עיניה באחר, שכן אף על פי שהז' נקטו חssh זה הוא הדין לחשות אחרים והם רק נקטו דוגמה מצויה בימייהם – ובודרנו חssh שקר הוא גם בעניינים אחרים.

"אין אדם משים עצמו רשע"

בגמרא (סנהדרין ט ע"ב) למדנו: "רבה אמרו: אדם קרוב אצל עצמו, ואין אדם משים עצמו רשע". ופסק ב"שולחן ערוך" (חוון משפט, סימן לד, סעיף כה):

אין אדם נפסל בעבירה ע"פ עצמו, אלא על פי עדים שייעדו עליו, שאין אדם משים עצמו רשע (רמב"ם פ"כ ב' מטווען).

הגה: ומכל מקום אין עושים אותו עד, לכתבה.

אף על פי שהרמ"א מעניק לאדם אפשרות לשים עצמו רשע, כבר ביאר הגר"א (שם, ס"ק נד) שהוא מטעם "שווא אנטשיה חתיכה דאייסורא":

כמו"ש בכריות י"ב א'adam נאמן ע"ע יותר כי רק דין נאמן לחוב אחרים, וכמו"ש ביבמות מ"ז א'adam אתה לפסול עצמן ואין כי.

זו הסוגיה בגמara (יבמות מו ע"א) שאליה הפנה הגר"א:

א"ר יהודה: גור שנתגייר בב"ד – הרי זה גור, ביןו לבין עצמו – אינו גור. מעשה באחד שבא לפני רבי יהודה ואמר לו: נתגיירתי בגין עצמו. א"ל רבי יהודה: יש לך עדים? לאו. יש לך בניים? א"ל: אין. א"ל: נאמן אתה לפסול את עצמן, ואי אתה נאמן לפסול את בניך.ומי א"ר יהודה אבנים לא מהימן? והתニア: "יכיר" – יכירנו אחרים. מכאן א"ר יהודה: נאמן אדם לומר זה בני בכור, וכשה שנאמן לומר זה בני בכור, כך נאמן לומר בני זה בגין גרושה הוא או בגין חילוצה הוא. וחכ"א: איןנו נאמן. א"ר נחמן בר יצחק, ה"ק ליה: לדבריך עובד כוכבים אתה, ואין עדות לעובד כוכבים. רבינא אמר: הכי אמר ליה: יש לך בניים? אין. יש לך בני בניים? אין. א"ל: נאמן אתה לפסול בניך, ואי אתה נאמן לפסול בני בניך.

וביארו התוספות (שם, ד"ה נאמן אתה) שזהו "דוקא במילוי דמשוי נפשיה חתיכה דאייסורא אבל אם בא על בת כהן לא פסלה", וכן הרמב"ם (משנה תורה, איסורי ביהה, פרק טו, הלכה טז), ובעקבותיו ה"שולחן ערוך" (אבן העזר, סימן ד, סעיף ל'), נקטו דהוא מטעם "שווא אנטשיה" אבל לא תניד לו לעbor עברה אלא רק נפסול אותו מעדות על בניו כדי נאמנות "יכיר". וזה לשון ה"שולחן ערוך":

האומר על עצמו שהוא מזוז, נאמן לאסור עצמו בכת ישראל ואסור במזוזת עד שיוודע ודאי שהוא מזוז, ובנו כמוهو. ואם יש לו בני בניים, איןנו נאמן לפסול אלא לעצמו.

וכפי שתכתבו, הנאמנות היא מצד "שווא" ולא מצד "יכיר" או עדות איסורים, וממילא אין חב לאחרני אלא רק לעצמו. ובוודאי שבדבריה היא חבה לבעה, ש צריך מעתה לגרשה

אם היא נאמנת לו כבי תרי, וחייב לבנה, שהרי גורמת לפסולו בדין חלל, ועל זה בדיק אמר ר' יודה ש"אי אתה נאמן לפסול את בגין".

ועיין ב"פתח תשובה" (חוון משפט, סימן לד, ס"ק מ), שהביא מחולקת עקרונית בדין "אין אדם ממשים עצמו רשאי": האם דין זה נובע מכך שאנו הושדים באדם במניעים זרים אבל כשניכרים דברי אמת מקבלים את דבריו, או שהדין הוא גזרת הכתוב ואין מקום להבחנה זו כלל. מחד גיסא, ה"פתח תשובה" הביא את דעת מהר"ם מלובלין (שו"ת, סימן פא) בשם מו"ה פייבוש, שנאמין אדם לשים עצמו רשע כאשר כשאין כוונתו לכך ורק בדבריו ממש מעשה מעשה רשע, כי נאמין אדם להפליל את עצמו ללא יודען, וכן משמע בשורת מהרי"ט (חלק א, סימן צב). ומайдך גיסא, דעת מהר"ם מלובלין עצמו היא, שדין "אין אדם ממשים עצמו רשאי" הוא גזרת הכתוב מפני שהוא קרוב אצל עצמו, ולא ניתן להשתמש בכללי לוגיים בדין שהוא גורה ללא טעם.

ושמא תאמר בנדון שלנו, שמדובר במקרה ניכר שאינה רוצה להיפרד מבעה, ואף על פי שימושה עצמה מרשות ניכרים דברי אמת ונקלב את דבריה? היא הנותנת, שפעמים רבות ניכרת הערמה, ובפעמים הבודדות שבמביאה הוכחה ברורה שהיתה בת זוג לגוי וכיוצא בה, וניכר שדבריה מבוארים וידועים ואנן סהדי שאומרת אמת ורוק את האמת, עדין הדבר נתון במחולקת הפסיקים אם מועילה נאמנות האישה כשימושה עצמה למרשותה במצב זהה וככ"ל.

יש להוסיף כי נראה שמדובר במקרה גם מתייחסת גם לשאלת אם דין "אין אדם ממשים עצמו רשאי" נכון גם לחילונים שאינם בטעות כל רע: לדעת מהר"ם מלובלין הדיון הוא גזרת הכתוב, ואין לעرب בכך כל סברה, ואילו לדעת הרב פייבוש ומהרי"ט יש לקבל עדות חילוני גם כמשמעותם עצמו רשע.

בירור וחקירה בעניינים שהצנעה יפה להם

תהליך הבירורגורם לנוגעים בדבר להתערב בתחוםיהן הפרטיים והמוסכנים של נשות הכהנים. אמנים אם באה האישה לבית דין מיוזמתה, הבירור נעשה על פי רצונה, אך כאשר היוזמה היא של רשם הנישואין, אנו פותחים פתח להוצאה לעז הצד הציבור שאין לרשמי הנישואין כוונה טהורה לשם שמיים ושבתי הדין פועלם מאינטראסים צדדיים, וניכרת הכוונה שיש כאן ניסיון לעקוף דין תורה.

יש גם לחושש להוצאה לעז רבבי ישראל עוסקים בעניינים שהצנעה יפה להם ושהנפש היפה מطبעה מתרחקת מהם, שאין לך דבר מכוער מלשאול אישת בעניינים שבعروוה.

נאמנות אם על פסול חללות של בנה

ומה לנו ל"עיל פילא בקופא דמחטא" להיתר כוהנים הרוצחים לשאת גירושות הפסולות להם? האם בಗל יצרם הקלוקל נסלול להם את העקבות למשור ליכת בדרך ההפקה? אדרבה, יש להרבות בסיגים וגדרים.

ובגמרא (יומא פ"ו ע"ב) מצינו:

אמר ר' בר יהודה: ר' רמי, כתיב אשרי נשוי פשע כסוי החטא, וכתיב מכסה פשעיו לא יצילח! לא קשיא: הא בחטא מפורסם, הא בחטא שאיןנו מפורסם. ר' זוטרא בר טוביה אמר ר' נחמן: כאן בעבירות שבין אדם לחבירו, כאן בעבירות שבין אדם למקום.

ונחלקו האמוראים متى כדי להתוודות על חטא ומתי כדי להסתירו – אם במצבות שבין אדם לחברו או במצבות שבין אדם למקום, ואם בחטא מפורסם או בחטא שאיןנו מפורסם.

ופסק ה"שולחן ערוך" (אורח חיים, סימן תרז, סעיף ב):
אין צורך לפרט החטא, ואם רצה לפרט הרשות בידו, ואם מתודה בלחש נכון לפרט החטא. הגה: אבל כשמתפלל בקול רם, או ש"צ כשהוזר התפלה, אין לפרט החטא. ומה שאומרים על חטא בסדר א' ב' לא מקרי פורת, הוואיל והכל אומרים בשווה אינו אלא כנוסח התפלה (דעת עצמו).

ועיין ב"מגן אברהם" (שם, ס"ק ב), שסביר שההלכה היא לפי הבחנה בין חטא מפורסם שיוכול החוטא לפרסומו ובין חטא שאיןנו מפורסם שעליו להצניעו. וביאר "שער הארץ" (שם, ס"ק ג) שימוש שבס��ות שבין אדם לחברו מותר לפרסום, וכן מוכחה מהרמב"ם (משנה תורה, תשובה, פרק ב, הלכה ה). וה"כسف משנה" (שם) ביאר שאף הרמב"ם פסק כרב נחמן, שעל עברות שבין אדם למקום נאמר "אשרי נשוי פשע כסוי החטא" כשהן עברות שאיןן מפורסמות, אבל בעברות המפורסמות – מותר. ועיין בהגהה הראב"ד (שם), שדעתו לצד להקל יותר מזה.

ובביאור הגרא"א (שם, ד"ה ואם מתודה) מצדד לומר שכיל דברי ה"שולחן ערוך" עוסקים במתודה בלחש. ומכך שלא פירש בדברי ה"מגן אברהם", משמע שפסק שאפילו בחטא מפורסם אסור לאומרו בקול רם, וסביר להלכה כרב נחמן, שהבנתו מהمير בעברות שבין אדם למקום שאין לאומרן בקול רם אפילו בחטא מפורסם. ובعبارة שבין אדם לחברו, אם היא מפורסמת לרבים, לכלי עלםא מותר לאומרה בקול רם, ודעת הרמב"ם היא, שאפילו בעברה שאיןה מפורסמת מותר להודות בה לקבל עם.

ממחלוקת זו עולה שאין זה פשוט לגרום לכהן לספר על חטאיה בינה לבין המקום ולגלותם בפומבי על ידי מעשה החופה והקידושין של בנה הכהן עם גירושה.

"משפחה שנטמעה נטמעה"

לאחר שה"שולחן ערוך" (אבן העזר, סימן ב, סעיף ה) ביאר את דין בדיקת היוחסין, העיר הרמ"א:

וכל זה דוקא למי שיודע בדבר. אבל משפחה שנטערה בה פסול ואין ידוע לרבים, כיון שנטמעה נטמעה, והיודע פסולה אין רשי לגלותה אלא נינהה בחזקת כשרות, שככל המשפחות שנטמעו בישראל כשרים לעתיד לבא. ומ"מ כשר הדבר לגלות לצנועין (כך ממשמע מהר"ן פרק עשרה יוחסין). ודוקא משפחה שנטמעה ונטערה, אבל כל זמן שלא נתערבה מגלי הפסולים ומכריזין עליהם, כדי שיפרישו מהם הכספיים (שם בהגחות אלפסי).

ובנדון שלנו, הויאל וכבר נישאה האישה וילדה ילדים אין לפרסם הדבר, שהרי אליו הנכיה יטהרה לעתיד לבוא. עם זאת, העיר ה"בית שמואל" (שם, ס"ק יט):

הר"ן כתב ראייה לדין זה ממצינו אליו לא גלה לעתיד הפסולים שנטמעו, דאף על גב הכל גלווי לו עוד איתא בש"ס אר"י היכלא בידינו הוא לגלות אלא כיון שנטמעה נטמעה, ותו איתא שם עוד אחרת היתה ולא רצוי חכמים לגלותה. מכל זה נשמע אפילו אם ידוע לשנים שנטמאה באיזה משפה פסול אין ראוי לגלות, כמו דמצינו בש"ס דלא היו מגלים אף על גב דהיה ידוע לחכמים. עוד נראה מש"ס הנ"ל דוקא ממזרים ונתינים דאין ראוים לבוא בקהל ונטמעו אין מגלי, אבל חלליין דיש להם תקנה להתחנן בישראל מגלים גם אליו לעתיד גלה. לכן אמר רבי יוסי ממזרים ונתינים טהורם לעתיד ואיררי שנטמעו כמו שכתב הר"ן, ומ"מ נקייט ממזרים ונתינים ש"מ חלליים מגליים.

רואה לומר, דברי הרמ"א מתייחסים למזרים ולא לחללים שיש להם תקנה. אלא שנראה שכך הוא דוקא כאשר מדובר בעדות מבוררת, אך בסמוך לחופת בנה ודאי שאין לומר שיש לבנה תקנה.

סיכום

א. אף על פי שיש דעתה שחזקת כוהני זמננו מוטלת בספק, נראה שבunning זה ראוי לבית הדין להיות מתון בדיון, להמתין ליווזמת האם ולודא שדבריה שהיא פסולה לכוהנה יהיו ניכרים כדברי אמת וידועים לבעה מהיכרותם ובת השנים. על בית הדין גם מוטלת החובה להסיר כל חשש שקר, שוא ומדוחים.

נאמנות אם על פסול חללות של בנה

ב. כמו כן, ראוי מאד להיזהר שהבירור לא יהיה כחוכא ואטולא, ושהוא יעשה על ידי קבלת עדות כדין בבית דין, בריאות, בחקירות ובבדיקות. לפני הבירור יש גם להזuir כראוי אותה ואת בעלה שהם עוקרים את זרעם וזרע זרעים מן הכהונה, ושלאו מילתא זוטרתא היא ושמועה עשו הוא.

ג. נאמנות האב והאם לפסול את בנים היא דווקא כשהלא החזיקו מעולם את בנייהם ככהונים, כמו שלא עלו ראשונים לתורה ולא נשאו כפאים בפניהם. יש גם להקפיד על התנאי שלא יהיו להם נכדים בשעת עדותם, כי כיוון שאין נאמנים לנכדיהם כך אינם נאמנים אף לבנים.

ד. לאחר כל אלו, אם התגללה לנו שכohen זה חלל יש להתריר לו להינשא לגרושה, אלא אם כן בית הדין חףץ על פי שיקול דעתו לגדור גדר להעמדת הדת על תלה כדי שלא יהיה חוטא נשכר וכדי שלא לפרטן המוסר יותר ויוטר, שהרי מדובר ברצון הכהן לשאת פסולה בעקבות מעשי amo.